

А. В. Рудалева,
заступник начальника відділу з особливо важливих справ,
юридичний департамент, Національний банк України

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ: СВІТОВИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

У статті здійснено аналіз видів банківських операцій на ринку цінних паперів та роль держави у їх регулюванні. Відображено проблеми в діяльності банків на ринку цінних паперів та роль держави у їх вирішенні.

The types of bank operations on stock market and role state in their regulation are analysed in the article. The problems of banking on stock market and role of the state is in their decision are reflected.

Ключові слова: державне регулювання, ринок цінних паперів, емісійна діяльність банків, інвестиційна діяльність банків, посередницька діяльність банків.

Keyword: state regulation, stock market, issuing banking operations, investment banking operations, commission banking operations.

ВСТУП

Протягом періоду існування незалежної України інститут послуг банків на ринку цінних паперів ще не став ефективним засобом перерозподілу прав власності, ефективно використання ресурсів та розміщення їх у ефективних галузях і виробництвах. Враховуючи особливість національної економіки, що полягає у наявності значної кількості збиткових підприємств, конче необхідно забезпечити можливість відновлення їх платоспроможності та ліквідувати чи обмежити їх боргову неплатоспроможність шляхом передачі їх ефективному власнику, здатному модернізувати виробництво, вкласти кошти у розвиток передових технологій. Це, в свою чергу, актуалізує дослідження процесів і результатів формування доцільних механізмів (поєднання державного та ринкового регулювання) державного регулювання ринку цінних паперів. Все це потребує виваженої адаптації зарубіжного досвіду до реалій України крізь прискіпливий фільтр національного вибору.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню проблем державного регулювання інституту послуг банків на ринку цінних паперів у спеціальній науковій літературі відведено певну увагу. Теоретичними питаннями з інституційних позицій устрою економічної системи, державного регулювання економіки займалися такі вчені, як Кондратьєв Н.Д., Туган-Барановський М., Шершеневич Г.Ф., Дж. Кейнс.

На сучасному етапі проблемами державного регулювання ринку цінних паперів, діагностикою кризових ситуацій і пошуком оптимальних шляхів їх подолання займаються такі зарубіжні вчені, як Бочаров В.В., Гітман А.Дж., Джонк М.Д., Массе П., Синки Дж.

Вагомий внесок у дослідженні проблеми діяльності банків на ринку цінних паперів зробили сучасні вітчизняні вчені: Бланк І.А., Васюренко О.В., Вовчак О.Д., Луців Б.А., Міщенко В.І., Мороз А.М., Слав'янська Н.Г., Коренева О.Г., Руцишин Н.М., Ковбасюк Ю.В., Розпутенко І.В., Мозговий О.М., Бурмака М.О. та ін.

МЕТА СТАТТІ

— розглянути сутність, зміст, форми та види операцій банків на ринку цінних паперів, а також їх державне регулювання;

— проаналізувати зарубіжний досвід державного регулювання на ринку цінних паперів та надання банківських послуг на вказаному ринку за різних сценаріїв розвитку

досліджуваного інституту в зарубіжних країнах для узагальнення і врахування у вітчизняній теорії і практиці, в першу чергу державного управління;

— виявити основні проблеми та протиріччя у формуванні інфраструктурного забезпечення послуг банків на ринку цінних паперів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

У сфері господарювання держава здійснює довгострокову (стратегічну) і поточну (тактичну) економічну і соціальну політику, спрямовану на реалізацію та оптимальне узгодження інтересів суб'єктів господарювання і споживачів, різних суспільних верств і населення в цілому.

Банки як суб'єкти господарювання відіграють важливу роль в житті держави та діяльності її інститутів. Адже завдяки їх (банків) активній "громадянській" позиції (сплата податків, забезпечення населення робочими місцями, тощо) державою вирішуються її крупномасштабні економічні та соціальні завдання, спрямовані передусім на збереження і примноження її економічного потенціалу і національного багатства, підвищення народного добробуту. Тому держава повинна виважено підходити вибору тих чи інших методів державного регулювання банківської діяльності, щоб раціонально використати можливості банків для досягнення високих результатів економіки країни в цілому.

Банки — активні інституційні учасники ринку цінних паперів. Вони здійснюють операції з різними видами цінних паперів — пайовими, борговими, похідними (фінансовими інструментами) і в різних сегментах ринку — первинному і вторинному, біржовому і позабіржовому, ринку державних і корпоративних цінних паперів, внутрішньому, міжнародному і глобальному.

Діяльність банків на ринку цінних паперів багатогранна. Вони виступають у ролі емітентів, інвесторів, фінансових посередників та інфраструктурних учасників ринку, займаються непрофесійною і професійною діяльністю з цінними паперами.

У цілому, в банківській практиці до цих пір немає єдиного підходу до класифікації банківських операцій.

Найбільш поширеним є підхід, за яким банківські операції класифікуються за наступними ознаками:

1. Залежно від специфіки банківської діяльності:
 - а) специфічні банківські операції (традиційні);
 - б) неспецифічні банківські операції (нетрадиційні).
2. Залежно від плати за надані операції та послуги:
 - а) платні;
 - б) неплатні.

3. Залежно від порядку формування і розміщення фінансових ресурсів банку:

- а) активні;
- б) пасивні.

4. Залежно від суб'єктів, яким надаються банківські операції:

- а) для юридичних осіб;
- б) для фізичних осіб.

Водночас всі банківські операції, незважаючи на таке різноманіття, можуть бути об'єднані за функціональними ознаками у відповідні групи операцій, ключовими серед яких є: кредитні; засновницькі; розрахунково-касові; інвестиційні; депозитні; міжбанківські; емісійні; комісійні; посередницькі [3, с. 176].

Враховуючи вказану вище класифікацію банківських операцій, операції банків на ринку цінних паперів за функціональними ознаками можливо класифікувати як:

- інвестиційні;
- емісійні;
- комісійні;
- посередницькі [3, с. 176].

Інвестиційні операції — операції з вкладання фінансових ресурсів у різноманітні корпоративні та державні цінні папери, інші боргові зобов'язання шляхом придбання цих фондів цінностей на фондових біржах та організованому позабіржовому ринку.

Емісійні операції — операції банку, пов'язані з формуванням власного капіталу та недепозитного залучення фінансових ресурсів, що здійснюється через випуск банківських акцій, облігацій, векселів та інших боргових зобов'язань.

Комісійні операції — це різноманітні консультативні, інформаційні, аудиторські, облікові, реєстраторські (що стосується операцій на ринку цінних паперів), трастові послуги, від здійснення яких банки отримують дохід у вигляді комісії.

Посередницькі операції — це послуги банків з розміщення цінних паперів емітентів на первинному фондовому ринку, брокерські та дилерські послуги за операціями з фондovими цінностями, інші види операцій, в яких банки виступають як посередники, поєднуючи інтереси різних сторін фінансових угод.

Банківські операції на ринку цінних паперів за економічною суттю поділяють на:

- активні;
- пасивні.

Пасивні операції — це операції з мобілізації ресурсів банку.

До пасивних операцій належать, зокрема, операції з формування статутного капіталу банку.

Крім вказаних, виокремлюються пасивні інвестиційні операції — це операції банку, пов'язані з випуском і розміщенням власних незабезпечених боргових зобов'язань. Банки можуть емітувати облігації, які поповнюють банківські ресурси коштами інвесторів на строк обігу цих цінних паперів.

Активні операції — це операції з розміщення мобілізованих банком ресурсів у інвестиції.

До активних операцій належать:

- інвестиційні операції з вкладання банківських ресурсів у цінні папери (акції, державні та корпоративні облігації);
- фондovі операції з купівлі-продажу цінних паперів.

Слід зазначити, що активні операції банків здійснюються у межах наявних ресурсів, тобто у межах залишку грошових коштів на кореспондентському рахунку в Національному банку України.

Принагідно слід зазначити, що з боку держави регулятором діяльності банків та "наглядовцем" за ними є Національний банк України.

У загальному вигляді операція з цінними паперами — це юридично оформлена та закінчена дія або послідовність дій на фондовому ринку, об'єктом яких є цінні папери та грошові засоби.

Дещо іншу класифікацію банківських операцій на ринку цінних паперів та фондового ринку наведено Васюренко О.В. в своєму навчальному посібнику "Банківські операції". Так, він розподіляє банківські операції з цінними паперами на три основні групи:

- емісійні — пасивні операції, які здійснюються через випуск цінних паперів власного боргу;
- інвестиційні — активні операції із вкладання влас-

них та залучених фінансових ресурсів у фондovі активи шляхом придбання відповідних цінних паперів на фондовому ринку від свого імені;

— клієнтські — посередницькі операції з цінними паперами, що здійснюються банками від імені, за рахунок та на користь клієнтів [2, с. 173].

Комерційний банк проводить ту чи іншу операцію на фондовому ринку залежно від конкретно визначеної мети банківської діяльності. Так, для формування і збільшення власного капіталу та залучення ресурсів для використання в активних операціях банк здійснюватиме емісійні операції:

- випуск акцій і облігацій;
- емісію векселів;
- випуск депозитних та ощадних сертифікатів [2, с. 173].

З метою одержання прибутків від діяльності з цінними паперами, для забезпечення участі у статутному капіталі інших підприємств та контролю над їх власністю банк здійснюватиме інвестиційні операції:

— арбітражну дилерську діяльність, тобто виконання угод купівлі — продажу цінних паперів від свого імені та за свій рахунок шляхом виставлення власних цін купівлі-продажу із зобов'язанням їх купівлі та/або продажу за заявленими цінами;

— купівлю акцій з метою утримування їх у своєму розпорядженні терміном більше ніж 1 рік [2, с. 173].

Якщо метою банківської діяльності на фондовому ринку виступає одержання доходу у вигляді комісійних винагород від операцій з цінними паперами, то банк буде проводити такі операції:

— андеррайтинг, тобто гарантоване розміщення на ринку випусків цінних паперів клієнтів-емітентів;

— брокерська діяльність — тобто здійснення угод з цінними паперами як повірений чи комісіонер, що діє на підставі договору доручення або комісії;

— діяльність з управління цінними паперами, тобто здійснення від свого імені та за винагороду протягом певного строку довірчого управління цінними паперами, що належать іншій особі, в інтересах цієї або інших осіб;

— клірингова діяльність, послуги з визначення взаємних зобов'язань (збирання, звірка, коригування інформації щодо угод з цінними паперами і підготовка бухгалтерських документів) та їх заліку з поставок цінних паперів і розрахунків за ними;

— депозитарна діяльність: надання послуг зі зберігання сертифікатів цінних паперів та (або) обліку переходу прав власності на цінні папери;

— реєстраторська діяльність: операції зі зберігання, фіксації, обробки, зберігання та надання інформації, що складає систему ведення реєстрів власників іменних цінних паперів;

— діяльність з обслуговування клієнтських операцій з цінними паперами: надання консультативно-інформаційних послуг, що безпосередньо сприяють укладенню цивільно-правових угод з цінними паперами між учасниками фондового ринку [2, с. 173].

Серед найбільш важливих завдань, для вирішення яких комерційні банки здійснюють формування та управління портфелем цінних паперів у складі своїх активів можна виділити такі:

— зменшення вагомої частки кредитного ризику (за рахунок його урівноважування високоякісними цінними паперами);

— стабілізація доходу банку (за рахунок можливого зростання доходів від фондovих операцій в той час, коли доходи від кредитів падають);

— забезпечення географічної диверсифікації (за допомогою вторинного фондового ринку цінні папери, на відміну від банківських кредитів, можуть вільно обертатися в різних регіонах);

— послідовне підтримання ліквідності (за рахунок можливої динамічної трансформації ресурсного портфеля в частині цінних паперів);

— забезпечення високої гнучкості банківського портфеля активів (за рахунок його ефективної реструктуризації на базі купівлі-продажу цінних паперів);

— страхування ризику змін процентних ставок;

— створення високоякісних видів застави (для забезпечення особливо важливих депозитів);

— підвищення фінансових показників стійкості банківського балансу за рахунок володіння пакетами цінних паперів достатньо високої якості.

Розуміючи це, держава, в особі її органів, передусім Національного банку України, сприяє вирішенню банком вказаних вище завдань шляхом видачі відповідних дозволів та ліцензій, встановлення економічних нормативів, прийняття нормативно-правових актів, що регулюють надання банком послуг, тощо.

Роль банків на ринку цінних паперів безсумнівна. Навіть у США, де на діяльність банків на ринку цінних паперів законодавчо накладено ряд обмежень, увести собі даний ринок без банків неможливо. В більшості країн банки на ринку цінних паперів відіграють ключову роль. Саме тому питання розвитку банківських послуг з цінними паперами викликає значний інтерес. Особливий інтерес викликає діяльність банків на ринку цінних паперів за умови складної економічної ситуації. Банківська система опинилася фактично в епіцентрі економічної кризи.

Розглядаючи проблеми, які виникли на ринку цінних паперів, наприклад, наприкінці 2008 року, слід передусім зазначити, що "у відповідних дослідженнях, зокрема Гарвардського університету, навіть констатується, що в Україні створений неринковий тип економіки, що характеризується як олігархічний постсоціалізм" [1, с. 360], а тому відзначалося відносно зниження емісійних операцій. Оскільки екстенсивні шляхи росту банківської системи вже вичерпані, емісія будь-яких банківських акцій перестала бути привабливою для інвесторів. Фактичний стан справ деяких банків показав, що ця структура не є абсолютно надійною, а встановлення валютних обмежень Національного банку України знизили спекулятивний банківський дохід. У більшості банків загострилася боротьба за клієнтуру, в тому числі за таку, якій раніше особливого значення не надавалося. В такій ситуації проявляється тенденція поглинання одних банків іншими. Це сприяє пожевленню на вторинному ринку банківських цінних паперів.

Зі свого боку, Національний банк України, який від імені держави здійснює банківське регулювання та нагляд, визначає основні "правила гри" банків під час такому поглиннанню.

У 2009 році найбільші обсяги випусків акцій зареєстровано комерційними банками (відкритими і публічними акціонерними товариствами) на суму 60,76 млрд грн. При цьому найбільший обсяг акцій зареєстровано ВАТ "Державний ощадний банк України" — 11,770 млрд грн., ВАТ "Родовід банк" — 5,599 млрд грн., ПАТ "Сведбанк" — 5 млрд грн. [9; розділ III]. Деякі банки самостійно здійснювали операції зі своїми акціями.

Слід зазначити, що на сьогодні одним із найбільш актуальних питань в Україні у сфері державного регулювання діяльності банків на ринку цінних паперів є розробка методів боротьби з протиправним поглинанням компаній або рейдерством. Так, державні органи повинні брати активну участь у процесі створення ефективних механізмів протидії рейдерським атакам у нашій країні. У зв'язку з цим позитивним кроком є прийняття Верховною Радою України 17 вересня 2008 року Закону України "Про акціонерні товариства".

Протягом кількох останніх років відбувалось зменшення ролі фондового ринку України як ключової інтегруючої складової ринку капіталів, що характеризується низькою ліквідністю вітчизняних цінних паперів, мізерною часткою біржового сегмента ринку, недостатнім законодавчим регулюванням базових аспектів функціонування ринку (справедливого ціноутворення, ринкової стабільності, прозорості), обмеженою кількістю ліквідних та інвестиційно привабливих фінансових інструментів, розпорошеністю та фрагментарністю біржової та депозитарної інфраструктури.

Система державного регулювання фондового ринку України потребує суттєвого вдосконалення своєї функціональної та інституційної спроможності через запровадження пруденційного нагляду, покращення механізмів захисту інвесторів та запобігання маніпулюванню на фондовому ринку, посилення вимог щодо реклами цінних паперів та якості послуг, що надаються професійними учасниками ринку, вдосконалення саморегулювання.

Державна політика у сфері функціонування та розвитку фондового ринку України має бути спрямована на формування конкурентоспроможного та ефективного функціонуючого вітчизняного фондового ринку, здатного мобілізувати, перерозподіляти та надавати економіці необхідні інвестиційні ресурси на основі прозорих правил та процедур діяльності усіх його учасників.

Існуючий спектр фінансових інструментів ринку цінних паперів, врегульований державою на рівні законодавчих актів, є надто вузьким: в обігу на організаціях торгівлі перебувають переважно акції, облигації підприємств і державні облигації, майже відсутні похідні фінансові інструменти, іпотечні цінні папери. Інвестиційна якість більшості цінних паперів, що перебувають в обігу, залишається низькою через відсутність ефективного захисту прав інвесторів у цінні папери (в першу чергу це стосується ринку боргових інструментів), незацікавленість потенційних інвесторів у придбанні цінних паперів через низький рівень корпоративного управління. Таким чином, існує дефіцит пропозиції інструментів ринку цінних паперів з прийнятними для інвесторів характеристиками щодо дохідності, ризиковості, ліквідності та захищеності.

Розвиток інструментів ринку цінних паперів має здійснюватися у напрямі розширення спектра надійних та ліквідних інструментів ринку цінних паперів, підвищення їх інвестиційної привабливості і передбачає дві взаємопов'язані складові: модернізацію (поліпшення інвестиційних характеристик) існуючих інструментів ринку цінних паперів та запровадження нових видів інструментів ринку цінних паперів шляхом прийняття на рівні держави відповідних законодавчих та нормативно-правових актів.

Фундамент ринку цінних паперів створює депозитарна та розрахунково-клірингова діяльність, яка є одним із провідних видів професійної діяльності на ринку цінних паперів. Механізми процедури обліку, клірингу та розрахунків, які закладені державою в її законодавчих та нормативно-правових актах, визначають дівість та ефективність фондового ринку і допомагають забезпечити цілісність ринку, знизити рівень ризику при виконанні угод щодо цінних паперів.

Так, Законом України "Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні" закладено структуру Національної депозитарної системи, за якою в Україні можуть існувати декілька депозитаріїв щодо обслуговування корпоративних цінних паперів та обслуговування державних цінних паперів у Національному банку України [5, преамбула].

Існуюча в Україні система депозитарного обліку цінних паперів, яка визначена державою у її законодавчих актах, не забезпечує належного гарантування прав інвесторів у цінні папери, створює ризики при проведенні розрахунків за договорами з цінними паперами та не враховує найкращий світовий досвід функціонування депозитарних систем.

Така ситуація створює труднощі для інвесторів, професійних учасників ринку цінних паперів та для держави в цілому. Цілісності системи перешкоджає існування в Україні двох систем обліку цінних паперів, а саме: системи обліку іменних цінних паперів документарної форми існування — реєстраторами та системи обліку цінних паперів бездокументарної форми існування — депозитаріями та зберігачами, а також особливостей у веденні обліку цінних паперів у різних депозитаріях. Паралельне існування окремих систем депозитарного обліку державних та корпоративних цінних паперів призводить до збільшення організаційних, технологічних та грошових витрат професійних учасників ринку та власників цінних паперів, збільшення рівня ризиків у функціонуванні системи.

З метою реалізації завдання щодо модернізації депозитарної системи розробленими відповідними державними органами проектами законодавчих та нормативно-правових актів передбачається створення надійної та ефективного системи обліку прав власності на цінні папери, запровадження сучасної моделі клірингу та розрахунків за угодами з цінними паперами, яка відповідає найкращій світовій практиці, з урахуванням національних особливостей та необхідності інтегрування в міжнародні ринки капіталу.

Для залучення інвестиційних ресурсів за допомогою фінансових інструментів та спрямування цих ресурсів у державний сектор економіки шляхом прийняття відповідних законодавчих та нормативно-правових актів в Україні має бути створений надійний, привабливий як для внутрішнього, так і зовнішнього інвестора Центральний депозитарій цінних паперів, здатний забезпечити мінімізацію ризиків при виконанні угод з цінними паперами.

Західні ринки набагато більше організовані, ніж український, і мають чудово розвинену інфраструктуру, що забезпечує високотехнологічний процес торгівлі.

Розробляючи нову ідеологію доступу до ринків, задаючи правила гри, підтримуючи стандарти, розвиваючи комунікаційні мережі й надаючи в користування інфраструктуру

ру для проведення операцій і трансакцій, компанії, що надають послуги з Інтернет-трейдингу, відіграють найважливішу роль у формуванні майбутнього інвестиційного середовища. При цьому держава всіляко сприяє забезпеченню ефективного функціонування економіки України на основі розвитку конкурентних відносин.

Система розкриття інформації на фондовому ринку надає можливість інвесторам та іншим зацікавленим особам оцінювати ефективність управління інвестиційними процесами, створює умови для добросовісної конкуренції між емітентами цінних паперів.

На фондовому ринку України є такі проблеми з розкриття інформації, у зв'язку з чим банки, здійснюючи діяльність на ринку цінних паперів, не можуть повною мірою використати наявний потенціал:

— інвестиційна громадськість не завжди має повний доступ до необхідної інформації та не завжди вчасно її отримує;

— учасники фондового ринку недостатньо розуміють важливість систематичної й комплексної публікації інформації, що призводить до дефіциту на ринку регулярної достовірної, повної й актуальної інформації;

— національні положення (стандарт) фінансової звітності, які розроблені на основі міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) з урахуванням національних умов України, містять значні відмінності від МСФЗ;

— якість аудита публічної фінансової звітності емітентів потребує поліпшення.

Фондовий ринок України за рівнем зрілості й ризиками належить до ринків, які перебувають на початкових стадіях формування й зростання.

Через суттєві валютні, цінові та кредитні ризики, притаманні фондовому ринку України, інтерес іноземних інвесторів до операцій купівлі-продажу українських цінних паперів поступово зменшується (за 2006—2009 роки частка договорів за участю нерезидентів у загальній сумі договорів, що укладаються торговцями цінними паперами, скоротилась на 9,8%). Українському фондовому ринку доводиться конкурувати за обсяги інвестиційних ресурсів з іншими фондовими ринками, які розвиваються.

Підвищення конкурентоспроможності українського фондового ринку й цивілізована інтеграція з міжнародними ринками капіталу мають стати пріоритетами державної політики на фондовому ринку України. Мають бути забезпечені рівні можливості для учасників фондового ринку на умовах добросовісної конкуренції, сприятливіша державна політика регулювання й оподаткування, ніж в інших державах. У перспективі має відбуватися трансформація українських банків як торговців цінними паперами в повнофункціональні, фінансово стійкі інвестиційні інститути, які надаватимуть своїм клієнтам ширший і якісніший спектр фінансових послуг і продуктів.

Фондовий ринок України за умови ефективного державного регулювання має стати складовою частиною світового ринку фінансових ресурсів, надаючи іноземним інвесторам надійний механізм для здійснення портфельних інвестицій в економіку України.

За умови значного приросту вартості активів фінансових інститутів галузі спільного інвестування спостерігається скорочення приросту громадян, які здійснюють інвестиційну діяльність в цій галузі. Недостатній рівень залучення населення у фінансову сферу пояснюється, зокрема, низьким рівнем інформування та довіри до фінансових інструментів. Це призводить до того, що заощадження громадян здійснюються переважно у вигляді вкладів в іноземну валюту або на короткострокові депозити банків.

На сьогоднішній день інформація про питання розвитку фондового ринку і можливості їх використання для підвищення добробуту громадян не має системного характеру та призначена переважно для спеціалістів, які працюють на цих ринках, ніж для звичайних громадян. Населення недостатньо інформоване про створені законодавчі основи інвестування на фінансовому ринку та правову захищеність вкладів, що є обмежувальним фактором розвитку фондового ринку в умовах негативного досвіду, пов'язаного з діяльністю фінансових пірамід.

Основним результатом популяризації фондового ринку має стати зміна інвестиційної поведінки населення, підвищення рівня інформованості громадян про можливості інвестування грошових коштів на фондовому ринку, залучення заощаджень громадян на фондовий ринок, а також ефективна реалізація пенсійної реформи.

На жаль, держава в особі її відповідних органів недостатньо приділяє увагу інформуванню населення про фондовий ринок України в цілому та про його окремих його інституційних учасників. Тому усунення вказаних незгодженостей суттєво сприятиме гармонійному розвитку фондового ринку в цілому та його активних інституційних учасників — банків.

ВИСНОВКИ

Роль держави в регулюванні послуг банків на ринку цінних паперів безсумнівна. Крім того, банки — важливі інституційні учасники фондового ринку.

Послуги банків на ринку цінних паперів класифікуються за різними ознаками: залежно від специфіки банківської діяльності; від плати за надані операції та послуги; від порядку формування і розміщення фінансових ресурсів банку; від суб'єктів, яким надаються банківські операції; за економічною суттю.

Найбільш поширеною класифікацією послуг банків на ринку цінних паперів є класифікація за функціональною ознакою. Так, за функціональною ознакою операції банків на ринку цінних паперів поділяються на такі: інвестиційні; емісійні; комісійні; посередницькі.

Банк проводить ту чи іншу операцію на ринку цінних паперів, враховуючи мету, якої він прагне досягнути: збільшити власний капітал; забезпечити участь у діяльності підприємств і контроль за ними; одержання доходу у вигляді комісійних тощо.

Світова фінансова криза, яка розпочалася в 2008 році, показала неготовність держави, фондового ринку України протистояти викликам, які торкнулися і банків, які на фондовому ринку, як правило, є одночасно емітентами, власниками цінних паперів, професійними учасниками ринку цінних паперів.

Так, актуальними проблемами, що підлягають вирішенню за активної допомоги держави, є:

— зменшення попиту на емісію акцій банків;

— активізація протиправного поглинання компаній або рейдерство;

— наявність надто вузького спектра фінансових інструментів ринку цінних паперів, які використовуються на ринку цінних паперів;

— незабезпечення належного гарантування прав інвесторів в цінні папери діючої в Україні системою депозитарного обліку цінних паперів;

— відсутність розвиненої інфраструктури фондового ринку, що забезпечує високотехнологічний процес торгівлі;

— поступове зменшення інтересу іноземних інвесторів до операцій купівлі-продажу українських цінних паперів;

— низький рівень інформування та довіри до фінансових інструментів;

— відсутність системного характеру в оприлюдненні інформації про питання розвитку фондового ринку і можливості її використання для підвищення добробуту громадян.

Література:

1. Бодров В.Г. Державне регулювання економіки та економічна політика: навч. посіб. / В.Г. Бодров, О.М. Сафронова, Н.І. Балдич. — К.: Академвидав, 2010. — 520 с.
2. Васюренко О.В. Банківські операції. — К.: Знання, 2006. — 311 с.
3. Вовчак О.Д., Руцишин Н.М. Банківська справа. — Л.: Новий світ-2000, 2008. — 559 с.
4. Луців Б.А. Банківська діяльність у сфері інвестицій. — Т.: Економічна думка @ Карт-бланш, 2001. — 318 с.
5. Закон України "Про Національну депозитарну діяльність та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні" від 10.12.1997 № 710\97-ВР. Електронний ресурс — Режим доступу: www.ligazakon.ua.
6. Закон України "Про цінні папери та фондовий ринок" від 23.02.2006 № 3480-ІУ. Електронний ресурс. — Режим доступу: www.ligazakon.ua.
7. Закон України "Про банки і банківську діяльність" від 07.12.2000 № 2121-ІІІ. Електронний ресурс. — Режим доступу: www.ligazakon.ua.
8. Звіт Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку за 2009 рік. Електронний ресурс. — Режим доступу: www.ssmc.gov.ua.
9. Закон України "Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні" від 30.10.1996 № 448\96 — ВР. Електронний ресурс. — Режим доступу: www.ligazakon.ua

Стаття надійшла до редакції 01.09.2011 р.